Bogactwo językowe i kulturowe Europy w oczach Polaków i cudzoziemców

3

pod redakcją
Mateusza Gazego i Pauli Góralczyk-Mowczan

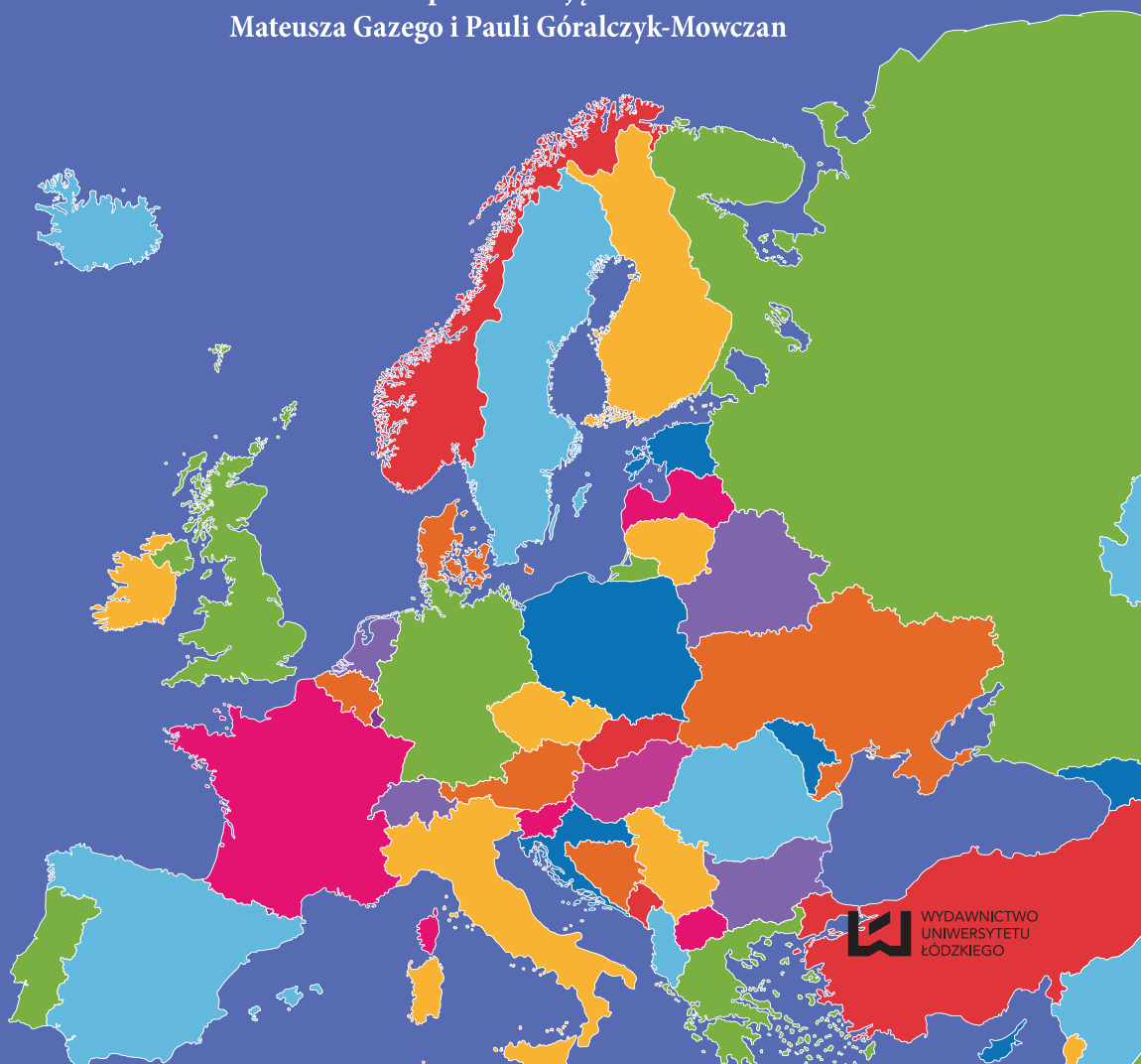

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Dominika Izdebska-Długosz
Uniwersytet Rzeszowski

http://dx.doi.org/10.18778/8088-034-4.07

SZWECJARZY I *KANARZY* – O TRUDNOŚCIACH W ZASTOSOWANIU RODZAJU MĘSKOOSOBOWEGO U STUDENTÓW UKRAIŃSKOJĘZYCZNYCH

Słowa kluczowe: nazwy mieszkańców, rodzaj męskoosobowy, błędy gramatyczne, interferencja, transfer, język ukraiński, język polski jako obcy

1. Błędy ukraińskojęzycznych studentów jako rezultat działania interferencji

Tytuł niniejszego tekstu wymaga już na wstępie wyjaśnienia. Pojawiające się w nim leksemy *Kanarzy* i *Szwecjarzy*[1] mogą być dla użytkownika języka polskiego niezrozumiałe. Wbrew skojarzeniom, jakie formy te mogą budzić, zostały one utworzone przez studenta ukraińskojęzycznego jako odpowiedniki polskich nazw narodowości *Kanadyjczycy* oraz *Szwedzi* w uzupełnieniu luk w następującym zadaniu: *W Kanadzie mieszkają ..., a w Szwecji mieszkają...* Leksemy te są więc wykolejeniami w zakresie nazw mieszkańców w M. l.mn. rodzaju męskoosobowego (dalej r.mos.). Jeśli wyrazy te wymagają wyjaśnienia, oznacza to, że nie są zrozumiałe same przez się (jedynie kontekstowo). To z kolei prowadzi do wniosku, iż błędy w M. l.mn. r.mos. są groźne, gdyż mogą naruszać komunikatywność przekazu. Jeśli do błędów fleksyjnych, które z reguły nie uniemożliwiają komunikacji, dołączą (jak w tytułowym przykładzie) błędy leksykalne lub/i słowotwórcze, może być trudno o porozumienie między nadawcą a odbiorcą.

Błędy językowe, rozumiane jako *niezamierzone przez mówiącego odchylenie (dewiacja) od reguł przewidzianych przez system danego języka lub od*

[1] Tytułowe niepoprawne formy *Kanarzy*, *Szwecjarzy* pochodzą z innego zbioru błędów niż ten wykorzystany w niniejszym tekście, dlatego formy *Kanarzy* nie znajdzie czytelnik w tabelach w niniejszym artykule.

obowiązującej w ramach tego systemu normy językowej [Szulc 1984, s. 33–34], popełniane w polszczyźnie przez ukraińskojęzycznych są tożsame z błędami użytkowników innych języków wschodniosłowiańskich. Na powstawanie tych wykolejeń i omyłek duży wpływ ma działanie *transferu negatywnego* z języków prymarnych, w tym wypadku – z języka ukraińskiego. Im większe pokrewieństwo genetyczne i typologiczne języka ojczystego i uczonego, tym silniej zadziała *transfer językowy*. Interferencja (*transfer negatywny*) jest zjawiskiem dobrze opisanym w literaturze przedmiotu [zob. np. Weinreich 1979; Harczuk 1972; Odlin 1989; Arabski 1980; Iwan 1995; Woźniakowski 1982; Komorowska 1975; Karolczuk 2006; Czochralski 1979; Krawczuk 2010 i in.]. Aleksander Szulc w swojej definicji uwzględnił oba jej typy, pisząc, iż interferencja językowa jest to: *Wszelkie odchylenie od reguł danego systemu językowego lub normy językowej, które rodzimy użytkownik języka lub mówiący językiem obcym popełnia, przyporządkowując określone reguły: (a) do innych reguł tego samego języka (interferencja wewnątrzjęzykowa), lub (b) do reguł innego systemu językowego (interferencja zewnątrzjęzykowa)* [Szulc 1984, s. 94].

Wiele błędów w języku polskim popełnianych przez studentów z pierwszym językiem ukraińskim (a także innymi językami wschodniosłowiańskimi) wytłumaczyć można działaniem tejże interferencji międzyjęzykowej. Oczywiście, transfer negatywny nie jest jedyną przyczyną i źródłem powstawania wykolejeń. Według Hanny Komorowskiej są to także przyjęte przez ucznia sposób i techniki uczenia się oraz komunikowania się; przyjęte przez nauczyciela sposób, techniki i metody nauczania [por. Komorowska 1975, s. 96]. W odniesieniu do konkretnych przykładów błędów gramatycznych u ukraińskojęzycznych możemy jednak mówić o wyraźnym wpływie J1 (język pierwszy, prymarny) na J2 (język obcy, drugi). Obserwujemy to zjawisko właśnie w przypadku błędów w M. l.mn. r.mos. rzeczowników, przymiotników, imiesłowów przymiotnikowych, liczebników i zaimków, a także czasowników w czasie przeszłym, przyszłym złożonym oraz w trybie przypuszczającym [por. Dąbrowska, Dobesz, Pasieka 2010, s. 65]. Studenci ukraińskojęzyczni popełniają liczne błędy fleksyjne i składniowe związane z kategorią męskoosobowości, dlatego iż w ich języku brak jest *zróżnicowania formalnego rzeczowników (przymiotników, liczebników) męskoosobowych i niemęskoosobowych w mianowniku liczby mnogiej* [Krawczuk 2011, s. 218].

Błędy, omyłki i wykolejenia studentów z pierwszym językiem ukraińskim w M. l.mn. r.mos. różnych części mowy wymieniane są przez glottodydaktyków – autorów analiz lapsologicznych (i kontrastywnych) zawsze w czołówce wszystkich błędów gramatycznych popełnianych przez tę grupę uczących się polskiego jako obcego [zob. np. Dąbrowska, Dobesz, Pasieka 2010; Dąbrowska 2004, 2005; Krawczuk 2005, 2010, 2011; Zielińska 2010; Mazur 1994; Przechodzka 1993; Izdebska-Długosz 2014].

Błędy związane z myleniem rodzaju męsko- i niemęskoosobowego w l.mn. podzielić można na dwie grupy:

a) formy niemęskoosobowe w miejsce męskoosobowych: *tutaj żyją* ***same emeryty***; ***takie*** *ludzi*; ***wszystkie*** *ludzie*; ***moje*** *przyjaciele*; *ludzie są* ***agresywne***; *ludzi,* ***które*** *mają czas*; ***te same*** *ludzi*; *oni są* ***odpowiedzialne***; ***drogie*** *studenci*;
b) formy męskoosobowe w miejsce niemęskoosobowych: *nie zapomnę te wakacje i będę* ***ich*** *wspominać*; *było jeszcze* ***wielu*** *różnych trudności*, ***które*** *przeżyłem*; *one* ***przyjechali***; *dziewczyny* ***byli***; *bardzo fajnymi miastami* ***oni*** *są*; ***pierwsi*** *dni*; ***ambitni*** *plany*; ***ładni*** *ubrania*[2].

Wydaje się, że źródłem powyższych wykolejeń jest wyraźnie wpływ prymarnego systemu językowego studentów ukraińskich. Tworzone przez nich formy rzeczowników i przymiotników (oraz imiesłowów przymiotnikowych) przyjmują zwykle rodzaj niemęskoosobowy, tożsamy z formami ukraińskimi, np. ***studenty*** – ukr. студенти. Odwrotną zaś sytuację obserwujemy zwykle w przypadku użyć czasowników, np. *dziewczyny* ***byli*** – ukr. дівчата були, gdyż to właśnie forma męskoosobowa polskich czasowników przypomina ich rodzime czasowniki. Używane są więc elementy językowe polszczyzny najbardziej podobne do znanych elementów języka ojczystego lub tworzone są podobne do nich formy błędne. Jest to zjawisko naturalne.

Wśród wielu różnych błędnych form tworzonych przez studentów mylących rodzaj męsko- i niemęskoosobowy czołowe miejsce zajmują rzeczowniki należące do kategorii nazw mieszkańców (nazwy narodowości), a także do kategorii nazw wykonawców czynności (nazwy zawodów). Trudność w poprawnym stosowaniu tychże leksemów polega nie tylko na konieczności dokonania alternacji spółgłoskowych oraz wyboru właściwej końcówki, ale także – co pokażą zebrane przykłady – na wyborze właściwego leksemu (tematu fleksyjnego). Studenci często, pomimo poznania na poziomach niższych danych leksemów, nie pamiętają ich, mają luki leksykalne, stąd próbują je „wymyślić" na nowo. Kreatywność słowotwórcza uczących się polskiego jako obcego Ukraińców jest w takim przypadku nieograniczona [zob. także Dąbrowska 2002].

Na potrzeby niniejszego zestawienia przebadano za pomocą testu gramatycznego 45 ukraińskojęzycznych studentów dwóch grup językowych, uczęszczających na lektorat języka polskiego jako obcego na poziomie B1. Do grup na poziomie B1 studenci ci zostali zakwalifikowani na podstawie testu gramatycznego, obejmującego zagadnienia z poziomów A1 i A2 (a więc także tworzenie form w M. l.mn. r.mos. rzeczowników i przymiotników polskich). Ponieważ jest to ich pierwszy rok nauki na studiach wyższych w Polsce, trudno jest określić poza tym, co wiadome (umowny i nie zawsze odpowiadający rzeczywistości

[2] Przykłady pochodzą z autorskiego korpusu błędów osób ukraińskojęzycznych w polszczyźnie, przygotowanego w ramach powstającej rozprawy doktorskiej.

poziom językowy), jakie konkretnie formy, leksemy zostały przez nich przyswojone (na kursach językowych, które odbywali na Ukrainie). Biorąc pod uwagę wymagania leksykalne dla konkretnych poziomów zaawansowania językowego (A1, A2), w teście uwzględniono zarówno leksemy, które powinny być już znane badanym (np. *Japończyk*), jak również te, które poznaje się na wyższych poziomach zaawansowania (jak np. Łotysz). Założono, że w tych dwóch przypadkach ujawni się zarówno mechanizm interferencyjny, jak i mechanizm kreacji językowej, wspierany formami rodzimymi. Ze względu na objętość tekstu znacznie zawężono uzyskany materiał badawczy oraz analizy[3].

2. Rzeczownik z przymiotnikiem

Zadaniem studentów w ćwiczeniu pierwszym było utworzenie liczby mnogiej od rzeczownika z przymiotnikiem podanych w liczbie pojedynczej, według wzoru: *dobry syn – dobrzy synowie*.

Tab.1. Wykaz błędów w zadaniu nr 1 – rzeczownik z przymiotnikiem

1. *mądry uczeń* – mądrzy uczniowie (33 błędy/6 form)	**2. *pracowity projektant* – pracowici projektanci** (39 błędów/9 form)
mądry – 9 uczni – 7 ucznie – 6 mądre – 5 mądrze – 3 mądri – 3	projektanty – 12 pracowity – 9 projektancie – 5 pracowite – 5 pracowiti – 4 pracowicie – 1 pracowitie – 1 projektantowie – 1 projektancy – 1
3. *doświadczony kucharz* – doświadczeni kucharze (48 błędów/7 form)	**4. *zły poeta* – źli poeci** (42 błędy/10 form)
kucharzy – 17 doświadczoni – 14 doświadczone – 7 doświadczony – 4 doświadczonie – 4 doświadcieni – 1 kuchari – 1	poety – 18 zli – 8 złe – 5 zły – 4 złi – 2 poete – 2 poecie – 2 poetrzy – 1 złrzy – 1 źli – 1

[3] Przedstawione wyniki stanowią część większego badania, obejmującego poza rzeczownikami i przymiotnikami w M. l.mn. r.mos. także pozostałe części mowy i przekształcanie fraz, generujące błędy składniowe.

5. *bogaty król* – bogaci królowie (30 błędów/12 form)	**6. *fascynujący aktor* – fascynujący aktorzy** (37 błędów/6 form)
kroli – 8 króli – 5 bogati – 5 bogate – 4 bogatie – 1 bogaty – 1 bogacie – 1 króle – 1 króla – 1 króly – 1 króły – 1 królcy – 1	fascynująci – 12 fascynujące – 9 aktorze – 7 aktory – 5 fascynującie – 3 fascynujący – 1

Źródło: oprac. własne[4]

Jak wynika z tabeli 1., zdecydowanie częściej mylono się w przymiotniku niż rzeczowniku, co obrazuje zestawienie frekwencji błędów:

1. Rzeczownik – 13, przymiotnik – 20
2. Rzeczownik – 19, przymiotnik – 20
3. Rzeczownik – 18, przymiotnik – 30
4. Rzeczownik – 21, przymiotnik – 21
5. Rzeczownik – 18, przymiotnik – 12
6. Rzeczownik – 13, przymiotnik – 24.

Jedynie w przykładzie *bogaci królowie* to rzeczownik nastręczył studentom więcej kłopotów aniżeli przymiotnik.

Najtrudniejszym ze wszystkich przymiotników okazał się leksem *doświadczeni*, a wśród rzeczowników najczęściej mylono się w wyrazie *poeci*.

We wszystkich przykładach największą frekwencją odznaczają się formy tożsame z formami ukraińskimi, niekiedy będące niemal dokładnym zapisem polskimi znakami ukraińskiej formy fonicznej: ***mądry/mądri uczni*** – ukr. мудрі учні, ***pracowity/pracowiti projektanty*** – ukr. працьовиті проєктанти, ***bogati kroli*** – ukr. багаті королі. W przykładach *kucharze* i *aktorzy* dokonano alternacji spółgłoskowych, jednak użyto błędnej końcówki fleksyjnej: ***kucharzy***, ***aktorze*** – to częsty błąd polegający na dokonywaniu następującej transformacji z liczby pojedynczej na mnogą: *rz – rzy*, *r – rze* (zamiast odpowiednio: *rz – rze*, *r – rzy*) Podobne zjawi-

[4] Tabele zawierają wszystkie błędy popełnione przez studentów w danym zadaniu, według frekwencji malejącej. Nie wpisano do tabeli odpowiedzi poprawnych, ale jedynie formy błędne. W nagłówkach podano frekwencję pojawiania się błędu w danej formie/ liczbę utworzonych błędnie leksemów (form). Frekwencja oznacza, jak często napisano niepoprawnie dany wyraz polski, liczba form zaś – ile niepoprawnych wyrazów utworzono w miejsce polskiego leksemu.

sko obserwujemy w przykładach błędnych form ***lekarzy***, ***doktorze***, mimo iż forma ukraińska доктори przypomina bardziej polską *doktorzy*. Błędy w przymiotnikach polegają w większości na rezygnacji z użyć męskoosobowej formy przymiotnika i pozostawieniu jej w l.poj. rodzaju męskiego, np.: ***mądry***, ***pracowity***, ***zły***, albo użyciu formy niemęskoosobowej l.mn., np. ***doświadczone***, ***fascynujące***, ***bogate***. Wreszcie, mamy kilka przykładów mylenia przymiotników z przysłówkami, jak: ***mądrze***, ***pracowicie***, oraz całkiem dużo nieudanych niestety prób dokonania alternacji spółgłoskowych oraz wyboru właściwej końcówki, jak np.: a) błędne wymiany w temacie fleksyjnym: ***doświadczoni***, ***doświadcieni***, ***źli***, ***zli***; b) wybór złej końcówki: ***projektancie***, ***bogacie*** oraz omówione wyżej przykłady: ***kucharzy***, ***aktorze***.

3. Rzeczownik – nazwy mieszkańców[5]

W ćwiczeniu drugim nie podano form wyjściowych w liczbie pojedynczej – trzeba było utworzyć od razu formę l.mn. r.mos., uzupełniając podane w tabeli zdania. Część tych leksemów powinna być studentom już znana z poziomów niższych, część zaś mogła dla nich stanowić *novum*.

Tab. 2. Wykaz błędów w zadaniu nr 2 – nazwy mieszkańców

W Szwecji mieszkają… **(Szwedzi)**, 37 błędów/8 form	***W Belgii mieszkają…*** **(Belgowie)**, 32 błędy/10 form
Szwedy – 18 Szwecjarzy – 7 Szwecy – 4 Szwejcarzy – 3 Szwiedy – 2 Szwedzy – 1 Szwecjerzy – 1 Szwecarzy – 1	Belgijcy – 18 Bielgijcy – 5 Belgi – 2 Belgijczyki – 1 Belgici – 1 Belgarzy – 1 Belgiarze – 1 Belgirzy – 1 Belżcy – 1 Belgijczy – 1
W Kanadzie mieszkają… **(Kanadyjczycy)**, 39 błędów/9 form	***W Norwegii mieszkają…*** **(Norwegowie/ Norwedzy)**, 31 błędów/12 form
Kanadcy – 24 Kanadczyki – 8 Kanadzy – 3 Kanadowie – 1 Kanadrzy – 1 Kanadijcy – 1 Kanadyjcy – 1	Norweżcy – 9 Norwerzcy – 9 Norwerzy – 4 Norwierzy – 1 Nordy – 1 Norwierzcy – 1 Norweżcy – 1 Norweszcy – 1 Norweczcy – 1 Norwegizi – 1 Norwerzci – 1 Norwegiuszy – 1

[5] Według: *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, 1998, t. 2, R. Grzegorczykowa, R. Laskowski, H. Wróbel (red.), Warszawa, s. 437–438, 442.

***W Japonii mieszkają…* (Japończycy)**, 38 błędów/12 form	***W Wietnamie mieszkają…* (Wietnamczycy)**, 27 błędów/7 form
Japończyki – 14 Japoncy – 9 Japońcy – 4 Japonczyki – 3 Japancy – 1 Japonie – 1 Japonci – 1 Japony – 1 Japoszki – 1 Japonrzy – 1 Japonczyky – 1 Japończyky – 1	Wietnamcy – 14 Wietnamczyki – 8 Wietnamce – 1 Witnamcie – 1 Wietnamci – 1 Wietnamcziki – 1 Wietnarzy – 1
***Na Litwie mieszkają…* (Litwini)**, 42 błędy/13 form	***Na Łotwie mieszkają…* (Łotysze)**, 36 błędów/ 22 formy
Litowcy – 24 Litowce – 5 Litwicy – 2 Litwijcy – 2 Litwowcy – 1 Litwianie – 1 Litwijci – 1 Latwijci – 1 Litwirzy – 1 Litwiny – 1 Lytowce – 1 Litwiani – 1 Litwinę – 1	Łotowcy – 6 Łotwijcy – 4 Lotwicy – 3 Latwijcy – 2 Łotwirzy – 2 Łotowczyki – 2 Łotwy – 2 Łotwcy – 1 Łotówce – 1 Łótowcy – 1 Łotły – 1 Łotwiejcy – 1 Łotwiejczyki – 1 Łotwicy – 1 Łotwianie – 1 Łotwijce – 1 Łotwini – 1 Łotwiani – 1 Łytowcy – 1 Łytowce – 1 Łatowczyki – 1 Łotwierzy – 1

Źródło: oprac. własne[6]

[6] W języku ukraińskim nazwy narodowości pisze się małą literą, dlatego i w tej kwestii zadziałała interferencja: studenci polskie nazwy narodowości również pisali małą literą. Postanowiono jednak zapisać je w tabeli dużą literą dla czytelności (polski czytelnik mógłby w szybkim czytaniu utożsamić je z przymiotnikami).

Okazało się, co potwierdza praktyka dydaktyczna, iż nazwy narodowości, szczególnie właśnie w r.mos., są jednymi z najtrudniejszych do utworzenia form wyrazowych dla ukraińskojęzycznych. W warunkach luki leksykalnej studenci próbują rzeczowniki te stworzyć sami. Skutkiem tych prób jest duża liczba powstałych różnorodnych form wyrazowych. Największą kreatywnością słowotwórczą badani wykazali się w przypadku leksemu Łotysze, tworząc aż 22 różne formy. Leksem ten nie należy oczywiście do najłatwiejszych, ponadto odznacza się małą frekwencją użycia, a w nauczaniu języka polskiego na poziomach A1–B1 może pojawić się incydentalnie. Podpowiedzią, która działała na studentów najmocniej, była nazwa kraju pojawiająca się w zadaniu – część błędów można powiązać właśnie z działającą w ten sposób analogią.

Podobnie jak w zadaniu pierwszym, tak i tutaj największą frekwencję mają leksemy tożsame z ukraińskimi. Są to: ***Szwedy*** – ukr. шведи, ***Belgijcy*** – ukr. бельгійці, ***Kanadcy*** – ukr. канадці, ***Norweżcy/Norwerzcy*** – ukr. норвежці, ***Wietnamcy*** – ukr. в›єтнамці, ***Litowcy*** – ukr. литовці. Potwierdza się po raz kolejny siła zjawiska interferencji, szczególnie w przypadku istnienia luki leksykalnej. W przykładzie ***Japończyki*** wpływ interferencji okazał się słabszy, bo dotyczy tylko końcówki. Natomiast temat fleksyjny został wybrany prawidłowo. Tutaj dopiero na drugim miejscu pod względem frekwencji znalazła się forma tożsama z ukraińską: ***Japoncy*** – ukr. японці. W przykładzie *Łotysze* silniej niż transfer zadziałała analogia z polską nazwą kraju: Łotwa. *Łotysze* po ukraińsku to bowiem латвійці, więc najbliższą formą jest podane przez badanych ***Latwijcy*** z małą frekwencją (tylko 2 błędy), a najczęstsze są formy z tematem fleksyjnym *Łot-* , nie zaś z *Latw-*.

Kolejnym częstym błędem jest rezygnacja z alternacji spółgłoskowych (niekiedy forma pozostawiona bez alternacji odpowiada formie ukraińskiej), mamy więc: ***Szwedy***, ***Kanadczyki*** (ze skróconym tematem), ***Japończyki***, ***Wietnamczyki***, ***Litwiny***.

Kreatywność słowotwórcza studentów, która w pełni się w tym zadaniu ujawniła, warta byłaby oddzielnej, pogłębionej analizy. Tutaj wystarczy wspomnieć, że tworząc nazwy narodowości będące neologizmami, najczęściej posługiwano się formantem *-ec*(*-cy*) o dużej frekwencji w języku ukraińskim[7], ale także polskim formantem *-czyk* (*-czycy*): ***Belgijczyki***, ***Łotowczyki***, ***Łotwiejczyki***, ***Łatowczyki***.

4. Wnioski

Na podstawie testu gramatycznego dla 45 studentów ukraińskojęzycznych na poziomie B1 wykazano, iż:

1. Popełnili oni wiele błędów w M. r.mos. l.mn. rzeczowników i przymiotników. Trudniejszy w tym zestawieniu okazał się przymiotnik.

[7] Por. ukraińskie wyrazy, jak np.: американець, англієць, естонець, іспанець, італійєць (pol. *Amerykanin*, *Anglik*, *Estończyk*, *Hiszpan*, *Włoch*).

2. W rzeczownikach w M. l.mn. r.mos. szczególnie trudne okazały się nazwy mieszkańców krajów (narodowości), także ze względu na luki leksykalne badanych – nieznajomość lub/i nieprzyswojenie uczonych na niższych poziomach form wyjściowych w liczbie pojedynczej. Studenci wykazali się tutaj dużą kreatywnością, tworząc wiele nowych, błędnych form wyrazowych.
3. Omówione błędy – te, które odznaczają się dużą regularnością – dotyczą najczęściej:
a) braku alternacji spółgłoskowych (otrzymujemy formy tożsame z ukraińskimi) lub alternacji niepoprawnych,
b) wyboru niewłaściwej końcówki,
c) wyboru niewłaściwego tematu,
d) w przypadku przymiotników – zastosowania l.poj. r.m. lub l.mn. r.niemos.
4. Przeanalizowane błędy wskazują wyraźnie na działanie interferencji międzyjęzykowej z języka ukraińskiego – największą frekwencję miały błędne formy najbardziej podobne do leksemów języka ojczystego. Często uciekano się do zapisu polskimi literami wyrazów ukraińskich.
5. Zarówno w przypadku leksemów, które powinny już być znane badanym, jak i tych, których znajomości na poziomie B1 wymagać nie można, zadziałał podobny mechanizm interferencyjny. Naturalne jest, iż w warunkach luki leksykalnej czerpie się formy wyrazowe z rodzimego języka, szczególnie w przypadku tak dużego podobieństwa leksyki polskiej i ukraińskiej.
6. Ograniczony charakter badania oraz zawężenie analiz do przeglądu najczęstszych błędów w żaden sposób nie wyczerpują tematu, ale mają za zadanie wskazać ogólne trudności, z jakimi spotyka się przeciętny student ukraińskojęzyczny, używając polskiego M. l.mn. rodzaju męskoosobowego.

Bibliografia

Arabski J., 1980, *Warunki i sposoby występowania interferencji* [w:] *Wybrane metody glottodydaktyki*, J. Arabski (red.), Katowice, s. 9–19.

Czochralski J. A., 1979, *O interferencji językowej* [w:] *Polska myśl glottodydaktyczna 1945–1975. Wybór artykułów z zakresu glottodydaktyki ogólnej*, F. Grucza (red.), Warszawa, s. 521–536.

Dąbrowska A., 2002, *Kreatywność formacji słowotwórczych cudzoziemców uczących się języka polskiego* [w:] *O trudnym łatwo*, W. Miodunka, M. Zaśko-Zielińska (red.), Wrocław, s. 211–221.

Dąbrowska A., 2004, *Najczęstsze błędy popełniane przez cudzoziemców uczących się języka polskiego jako obcego* [w:] *Opisywanie, rozwijanie i testowanie znajomości języka polskiego jako obcego*, A. Seretny, W. Martyniuk (red.), Kraków, s. 105–136.

Dąbrowska A., 2005, *Koncepcja ujęcia haseł rzeczownikowych w „Przewodniku po trudnych miejscach polszczyzny"* [w:] *Nauczanie języka polskiego i polskiej kultury w nowej rzeczywistości europejskiej*, P. Garncarek (red.), Warszawa, s. 358–364.

Dąbrowska A., Dobesz U., Pasieka M., 2010, *Co warto wiedzieć. Poradnik metodyczny dla nauczycieli języka polskiego jako obcego na Wschodzie*, Warszawa.

Domagalski S., 2008, *Wielki słownik polsko-ukraiński, ukraińsko-polski*, Warszawa.

Grzegorczykowa R., Laskowski H. (red.), 1998, *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, t. 2, Warszawa.

Harczuk Z., 1972, *Interferencja języka polskiego w procesie nauczania języka rosyjskiego*, Warszawa.

Iwan K., 1995, *Działanie transferu międzyjęzykowego w zakresie opanowania ortografii rosyjskiej w środowisku polskojęzycznym*, Szczecin.

Izdebska-Długosz D., 2014, *Najczęstsze błędy gramatyczne w pracach pisemnych ukraińskojęzycznych studentów*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Filologiczna. Glottodydaktyka 6", nr 83, s. 144–155.

Karolczuk M., 2006, *Грамматическая интерференция в процессе обучения русской речи польских студентов-филологов*, Białystok.

Komorowska H., 1975, *Nauczanie gramatyki języka obcego a interferencja*, Warszawa.

Krawczuk A., 2005, *Trudne miejsca w gramatyce polskiej dla Ukraińców (w związku z przygotowywaniem podręcznika „Polska fleksja z ćwiczeniami dla Ukraińców")* [w:] *Nauczanie języka polskiego i polskiej kultury w nowej rzeczywistości europejskiej*, P. Garncarek (red.), s. 489–497.

Krawczuk A., 2010, *Błędy gramatyczne studentów polonistyki lwowskiej spowodowane interferencją polsko-ukraińską* [w:] *Język polski dawnych Kresów Wschodnich*, t. 4., J. Rieger, D. A. Kowalska (red.), Warszawa, s. 351–365.

Krawczuk A., 2011, *Leksykologia i kultura języka polskiego*. *Kultura języka*, t. 2., Kijów.

Mazur J., 1994, *Metodyka kształcenia języka polskiego w aspekcie specyfiki potrzeb Polaków ze Wschodu* [w:] Tegoż (red.), *Metodyka kształcenia językowego Polaków ze Wschodu*, Lublin, s. 13–21.

Odlin T., 1989, *Language Transfer. Cross-linguistic influence in language learning*, New York.

Przechodzka G., 1994, *Z problematyki interferencji językowej w nauczaniu języka polskiego Polaków ze Wschodu* [w:] *Metodyka kształcenia językowego Polaków ze Wschodu*, J. Mazur (red.), Lublin, s. 39–48.

Słownik poprawnej polszczyzny PWN, 1998, pod red. W. Doroszewskiego, H. Kurkowskiej, Warszawa.

Szulc A., 1984, *Podręczny słownik językoznawstwa stosowanego. Dydaktyka języków obcych*, Warszawa.

Weinreich U., 1979, *Languages in Contact. Findings and Problems*, New York.

Woźniakowski W., 1982, *Glottodydaktyka w świetle zjawiska bilingwizmu naturalnego*, Wrocław.

Zielińska M., 2010, *Nauczanie języka polskiego w polskich szkołach sobotnio-niedzielnych na Ukrainie* [w:] *Kształcenie językowe w dobie kultury masowej, polisensorycznej*, U. Kopeć, Z. Sibiga (red.), Rzeszów, s. 173–181.

Recenzowany tom jest pokłosiem konferencji zorganizowanej w dniach 24–25 października przez Koło Naukowe Glottodydaktyków, działające przy Katedrze Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej UŁ. Organizatorzy konferencji zaproponowali bardzo atrakcyjny i ważny temat, który zainspirował jej uczestników do przygotowania artykułów skupionych wokół trzech grup zagadnień: dydaktyki języka, lingwistyki kulturowej i dialektologii. Ogromnie cieszy zainteresowanie młodych naukowców tematyką dydaktyczną i glottodydaktyczną oraz kulturową. Zamieszczone w tomie artykuły pokazują poszukiwania nowych metod nauczania, przy znajomości dotychczasowych osiągnięć w tej dziedzinie, w oparciu o wiedzę językoznawczą i z wykorzystaniem technologii informacyjnych. Cykliczne organizowanie takich konferencji jest ważną i cenną inicjatywą młodych językoznawców, dydaktyków i kulturoznawców.

Z recenzji dr hab. Anny Dunin-Dudkowskiej

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63

ISBN 978-83-8088-034-4
9 788380 880344